

รายงานการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาประจำสัปดาห์
Weekly Epidemiological Surveillance Report, Thailand

ปีที่ 41 ฉบับที่ 35 : 10 กันยายน 2553

Volume 41 Number 35 : September 10, 2010

สำนักโรคระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข / Bureau of Epidemiology, Department of Disease Control, Ministry of Public Health

การสอบสวน

ทางระบาดวิทยา

รายงานการสอบสวนการระบาดของโรคมือ เท้า ปาก จากเชื้อ *Coxsackies A16* ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งหนึ่ง

และในชุมชน หมู่ 5 ตำบลลำแก่น อำเภอย้ายเหมือง จังหวัดพังงา ระหว่างวันที่ 21-22 มกราคม 2553

(Hand foot and mouth disease Outbreak caused by *Coxsackies A16* among Students in Nursery

and Community in Village 5 Lumkhan Sub-district, Taimeuang District, Phang Nga Province, January 21-22, 2010)

✉ wesr@windowslive.com

อภิชาติ ชัยกิจ และคณะ

สถานีอนามัยตำบลลำแก่น สำนักงานสาธารณสุขอำเภอย้ายเหมือง สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพังงา

ความเป็นมา (Background)

วันที่ 21 มกราคม 2553 เวลา 15.00 น. สำนักงานสาธารณสุขอำเภอย้ายเหมือง ได้รับแจ้งจากโรงพยาบาลฐานทัพเรือทัพละมูทางโทรสารว่าพบผู้ป่วยโรคมือ เท้า ปาก 8 ราย โดยเป็นนักเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในช่วงชั้นเตรียมอนุบาลทั้งหมด ดังนั้นทีมเฝ้าระวังสอบสวนโรคเคลื่อนที่เร็วตำบลลำแก่น อำเภอย้ายเหมือง ร่วมกับโรงพยาบาลฐานทัพเรือทัพละมู ดำเนินการสอบสวนโรค ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ระหว่างวันที่ 21-22 มกราคม 2553

วัตถุประสงค์ (Objectives)

1. เพื่อยืนยันการวินิจฉัยโรคและยืนยันการระบาดของโรค
2. เพื่อศึกษาลักษณะทางระบาดวิทยาเชิงพรรณนาและปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรค
3. เพื่อศึกษาหาตัวเชื้อที่ทำให้เกิดโรคมือ เท้า ปาก
4. เพื่อกำหนดแนวทางในการควบคุมและป้องกันโรค

วิธีการสอบสวนโรค (Methods)

1. ศึกษาระบาดวิทยาเชิงพรรณนา (Descriptive study) ทบทวนสถานการณ์ของโรคมือ เท้า ปากย้อนหลัง 3 ปี

และเปรียบเทียบกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยทบทวนจากรายงาน 506 จากศูนย์ระบาดวิทยาอำเภอย้ายเหมือง

สำรวจลักษณะสิ่งแวดล้อมและลักษณะทั่วไปของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และรวบรวมข้อมูลการเจ็บป่วยของผู้ป่วย โดยการสัมภาษณ์ครู-ผู้ปกครองของเด็กนักเรียนที่มีอาการป่วยโดยใช้แบบสอบถามเฉพาะรายของสำนักโรคระบาดวิทยา 2546 และ ค้นหาผู้ป่วยเพิ่มเติมโดยมีนิยามในการค้นหาผู้ป่วย ดังนี้

ผู้ป่วยสงสัยโรคมือ เท้า ปาก (Suspected case) หมายถึง นักเรียนและบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งหนึ่ง ตำบลลำแก่น อำเภอย้ายเหมือง จังหวัดพังงา ที่มีอาการอย่างใดอย่างหนึ่ง ต่อไปนี้มีตุ่มน้ำใส บริเวณมือ เท้า หรือมีแผลเปื่อยในปาก ระหว่างวันที่ 16-21 มกราคม 2553

ผู้ป่วยเข้าข่ายโรคมือ เท้า ปาก (Probable case) หมายถึง ผู้ป่วยสงสัยโรคมือเท้าปากและข้อมูลทางระบาดวิทยาเชื่อมโยงกับผู้ป่วยที่ยืนยันโรคมือเท้าปาก

ผู้ป่วยยืนยัน (Confirmed case) หมายถึง ผู้ป่วยสงสัยโรคมือ เท้า ปากและมีผลตรวจด้วยวิธีการแยกเชื้อในเซลล์เพาะเลี้ยง

สารบัญ

◆ รายงานการสอบสวนการระบาดของโรคมือ เท้า ปาก จากเชื้อ <i>Coxsackies A16</i> ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งหนึ่ง และในชุมชน หมู่ 5 ตำบลลำแก่น อำเภอย้ายเหมือง จังหวัดพังงา ระหว่างวันที่ 21-22 มกราคม 2553	553
◆ สรุปการตรวจสอบข่าวการระบาดของโรคในรอบสัปดาห์ที่ 35 ระหว่างวันที่ 29 สิงหาคม-4 กันยายน 2553	558
◆ ข้อมูลรายงานโรคเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาเร่งด่วนประจำสัปดาห์ที่ 35 ระหว่างวันที่ 29 สิงหาคม-4 กันยายน 2553	560
◆ ข้อมูลรายงานโรคเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาจากบัตรรายงาน 506 ประจำเดือน สิงหาคม 2553	565

ของตัวอย่างอุจจาระ (Stool culture) และจากสารคัดหลั่งบริเวณคอ-
หอย (Throat swab) พบเชื้อเอนเทอโรไวรัสชนิดโคซนิตหนึ่ง

2. ศึกษาทางห้องปฏิบัติการ (Laboratory Investigation)

เพื่อศึกษาสาเหตุของการระบาดของโรคมือ เท้า ปาก ในกลุ่ม
เอนเทอโรไวรัส โดยเก็บตัวอย่าง Throat swab จากผู้ป่วยที่เริ่มป่วย
ภายในสัปดาห์แรก และเก็บ Stool culture จากผู้ป่วยที่มีวันเริ่มป่วย
มากกว่า 7 วัน

3. เครื่องมือและสถิติที่ใช้

1) แบบสอบถามโรคเฉพาะรายของสำนักระบาดวิทยา

คณะที่ปรึกษา

นายแพทย์สุชาติ เจตนเสน นายแพทย์ประยูร คุณาศล
นายแพทย์วิรัช จายนโยธิน นายแพทย์ประเสริฐ ทองเจริญ
นายแพทย์คำนวณ อึ้งชูศักดิ์ นายสัตวแพทย์ประวิทย์ ชุมเกษียร
นายอองอาจ เจริญสุข

หัวหน้ากองบรรณาธิการ : นายแพทย์ภาสกร อัครเสวี

บรรณาธิการประจำฉบับ : สิริลักษณ์ รังมีวงศ์

บรรณาธิการวิชาการ : นายแพทย์โรม บัวทอง

กองบรรณาธิการ

บริมาศ สักดิ์ศิริสัมพันธ์ สิริลักษณ์ รังมีวงศ์ พงษ์ศิริ วัฒนาสุรกิจต์
กรรณิการ์ หมอนพั้งเทียม อรพรรณ สุภาพ

ฝ่ายข้อมูล

ลัดดา ลิขิตยงวรา น.สพ.ธีรศักดิ์ ชักนำ
สมาน สุขุมภรณ์รัตน์ สมเจตน์ ตั้งเจริญศิลป์
กนกทิพย์ ทิพย์รัตน์ ประเวศน์ แยมชื่น

ฝ่ายจัดส่ง : พูนทรัพย์ เปี่ยมณี เชิดชัย ดาราแจ้ง

ฝ่ายศิลป์ : ประมวล ทุมพงษ์

สื่ออิเล็กทรอนิกส์ : บริมาศ สักดิ์ศิริสัมพันธ์ ฤมยา พุกกะนันทน์

ผู้เขียนบทความวิจัย

อภิชาติ ชัยกิจ¹ สราวุธ หิริ² ร.ท.ไพรัช โพธิ์ทอง³

โอกาส คันธานนท์⁴ นงนุช จตุราบัณญัติ⁴

¹สถานอนามัยตำบลลำแก่น สำนักงานสาธารณสุขอำเภอท้ายเหมือง
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพังงา

²สำนักงานสาธารณสุขอำเภอท้ายเหมือง สำนักงานสาธารณสุข
จังหวัดพังงา สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

³หัวหน้าแผนกเวชกรรมป้องกัน โรงพยาบาลฐานทัพเรือพังงา
ทัพเรือภาคที่ 3

⁴สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพังงา สำนักงานปลัดกระทรวง
สาธารณสุข

2) สถิติที่ใช้ จำนวน ร้อยละ สัดส่วน และอัตรา

ผลการศึกษา (Results)

1. ผลการศึกษาระบาดวิทยาเชิงพรรณนา (Descriptive Result)

1.1 สถานการณ์โรคและแนวโน้มโรคมือ เท้า ปาก อำเภอ ท้ายเหมือง จังหวัดพังงา

จากการศึกษาข้อมูลผู้ป่วยโรคมือ เท้า ปาก จากรายงาน
506 ตั้งแต่ 1 มกราคม 2553 – 20 มกราคม 2553 พบผู้ป่วยโรคมือ เท้า
ปาก มากขึ้น โดยเมื่อเปรียบเทียบกับในช่วงเวลาเดียวกันในเดือน
มกราคมย้อนหลัง 3 ปี ไม่พบผู้ป่วย แต่ในปี พ.ศ.2551 พบผู้ป่วยโรค
มือ เท้า ปาก ระบาดในกลุ่มเด็กนักเรียนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งอื่น

1.2 ข้อมูลทั่วไปศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งนี้อยู่ในฐานทัพเรือพังงา หมู่ 5
ตำบลลำแก่น อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา ตั้งอยู่ในเขตความ
รับผิดชอบของฐานทัพเรือภาคที่ 3 ห่างจากตัวอำเภอท้ายเหมือง
ประมาณ 26 กิโลเมตร จัดตั้งเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2538

จากการสำรวจข้อมูลทั่วไป สภาพแวดล้อมของศูนย์
พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อค้นหาความเสี่ยงการเกิดโรคในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
พบว่า มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 33 คน โดยแบ่งเป็นห้อง 2 ห้อง ครู
3 คน แม่บ้าน 2 คน ทหารรักษาความสะอาด จำนวน 2 คน รวม
ทั้งสิ้น 40 คน ห้องเรียนทั้ง 2 ห้องอยู่ในอาคารเดียวกัน เป็นห้องโล่ง
ติดตาข่ายมุ้งลวดโดยห้องเรียนทั้ง 2 ห้องอยู่ติดกัน ภายในห้องเรียน
ระบายอากาศโดยใช้พัดลมติดฝาผนัง โดยเปิดใช้ตลอดระยะเวลาที่
มีการเรียนการสอน ลักษณะอาคาร เป็นอาคารทำด้วยปูน 1 ชั้น กั้น
ด้วยกระจก ใช้พัดลมระบายอากาศ มีห้องน้ำ จำนวน 1 ห้อง โดย
แบ่งแยกเป็นห้องน้ำชายและหญิง โดยมีอ่างล้างมือห้องละ 1 อ่าง
ห้องส้วมใช้ถังเก็บน้ำ ใช้งานแบบไม่มีด้ามจับในการตักน้ำ
ทำความสะอาด ห้องครัว จำนวน 1 ห้อง มีแม่ครัว จำนวน 2 คน
ดำเนินการปรุงอาหารภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

จากการสำรวจข้อมูลนักเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบ
นักเรียนทั้งหมดจำนวน 33 คน พบว่ามีประวัติการเกิดโรคมือ เท้า ปาก
มาแล้ว จำนวน 1 คน เมื่อเดือน มิถุนายน 2552 ที่ผ่านมา การตรวจสอบ
ประวัติการสัมผัสและปัจจัยต่อการเกิดโรค ได้แก่ การทำกิจกรรม
ประจำวันร่วมกัน เช่น การเล่นระหว่างเด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
พฤติกรรมกรดูแลสุขภาพส่วนบุคคล เช่น การล้างมือ การใช้ห้องน้ำ
ห้องส้วม การล้างภาชนะในศูนย์ฯ และประวัติการเดินทางไปนอก
สถานที่ มีประวัติเดินทางนอกพื้นที่ โดยมีตลาดนัดเปิดท้ายในพื้นที่
เป็นสถานที่เสี่ยงการเกิดโรค

1.3 ผลการค้นหาผู้ป่วยเพิ่มเติม

ผู้ป่วยรายแรก (Index case) เป็นเพศชาย อายุ 2 ปี 11 เดือน
อาศัยอยู่ภายในฐานทัพเรือที่บละมูร่วมกับบิดามารดาและน้องอีก 1 คน

ลักษณะบ้านพักเป็นเรือนแถว และเป็นเรียนอยู่ในห้องเรียนที่สอง ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กฯ โดยเริ่มมีอาการไข้ต่ำ ๆ ไอมีน้ำมูก ในวันที่ 15 มกราคม 2553 ไปรับการรักษาที่คลินิกเอกชนแห่งหนึ่ง แพทย์วินิจฉัยเป็นโรคหวัด แต่อาการไม่ดีขึ้น และต่อมาอีก 3 วัน เริ่มมีอาการคั่งน้ำ ขึ้นบริเวณปาก และหลังมือ ไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลฐานทัพเรือและสงสัยโรค มือเท้าปาก ส่วนบริเวณรอบบ้านไม่มีผู้ป่วยมาก่อนในพื้นที่ จากการซักประวัติการเจ็บป่วยย้อนหลังผู้ป่วยรายนี้ พบว่า เมื่อปีที่ผ่านมามีลักษณะอาการเช่นนี้ได้แก่ คั่งน้ำบริเวณปากและมือ แต่อาการไม่รุนแรง บิดามารดาเป็นผู้ดูแลผู้ป่วยหลังจากนั้นประมาณ 7 วัน พบน้องผู้ป่วยรายนี้มีอาการเข้าได้กับนิยามโรคมือ เท้า ปากเพิ่มขึ้นอีกราย

จากการสำรวจข้อมูลนักเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กฯ พบว่า มีห้องเรียนจำนวน 2 ห้อง โดย ห้องเรียนที่ 1 มีนักเรียนจำนวน 16 คน แบ่งเป็นชาย 8 คน หญิง 8 คน พบผู้ป่วยที่เข้ากัมนิยามจำนวน 4 คน แบ่งเป็น ชาย 2 คน (ร้อยละ 50.00) คน หญิง 2 คน (ร้อยละ 50.00) อัตราป่วยรวมร้อยละ 25.00 และห้องเรียนที่ 2 มีนักเรียนจำนวน 17 คน พบผู้ป่วยสงสัย 6 คน แบ่งเป็น ชาย 4 คน (ร้อยละ 66.67) หญิง จำนวน 2 คน (ร้อยละ 33.33) รวมนักเรียนป่วยทั้งหมด 10 คน อัตราป่วยร้อยละ 30.30 อัตราป่วยนักเรียนชายร้อยละ 60.00 อัตราป่วยนักเรียนหญิง ร้อยละ 40.00 (ตารางที่ 1)

จากการค้นหาผู้ป่วยในบ้านผู้ป่วยที่มีประวัติสัมผัสผู้ป่วยในครอบครัวเดียวกัน พบผู้ป่วยเพิ่มเติมอีก 2 ราย รวมพบผู้ป่วยทั้งสิ้น 12 ราย

จากเส้นโค้งของการระบาด (Epidemic Curve: รูปที่ 2) การกระจายของการระบาดของโรคมือ เท้า ปากในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งนี้ มีลักษณะการติดเชื้อแบบมีแหล่งโรคร่วม(Common Source Outbreak)ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งได้รับเชื้อจากผู้ป่วยรายแรกซึ่งอยู่ในห้องเรียนที่ 2 เริ่มป่วยเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2553 แล้วเริ่มกระจายในห้องเรียนที่ 2 ต่อมาเป็นห้องเรียนที่ 1 ซึ่งทั้ง 2 ห้องเรียนอยู่ชิดติดกัน ส่วนใหญ่การเรียนการสอนเป็นแบบรวมกันในห้องเดียวกัน ในบางช่วงของแต่ละวัน และเป็นการระบาดแบบ แพร่กระจาย (Propagate Source Outbreak) เมื่อมีการระบาดจากโรงเรียนไปยังชุมชน

อาการและอาการแสดงทางคลินิกของผู้ป่วยทั้งหมด 12 ราย พบว่า มีอาการคั่งน้ำใส (Vesicles) 12 ราย (ร้อยละ 100) รองลงมาคือ ไข้และเจ็บคอ จำนวน 10 ราย (ร้อยละ 83.33) ปวดศีรษะ จำนวน 7 ราย (ร้อยละ 58.33) ปวดเมื่อยตามตัว จำนวน 5 ราย (ร้อยละ 41.67) แผลเปื่อยในปาก จำนวน 3 ราย (ร้อยละ 25.00) ตามลำดับ (รูปที่ 3)

2. ผลการศึกษาทางห้องปฏิบัติการ (Laboratory Result)

ในวันที่ 22 มกราคม 2553 ดำเนินการเก็บ Throat swab จากผู้ป่วยที่มีวันเริ่มป่วยภายในสัปดาห์แรก จำนวน 12 ราย และ เก็บ

อุจจาระส่งตรวจแยกเชื้อไวรัสเอนเทอโร (Stool culture) วันที่ 26 มกราคม 2553 ส่งตรวจหาเชื้อไวรัสก่อโรค ทางห้องปฏิบัติการที่สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข นนทบุรี

ผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ ประเภท Throat swab จำนวน 12 ตัวอย่าง พบว่า แยกเชื้อได้ผลบวกต่อไวรัส *Coxsackies* A16 จำนวน 2 ตัวอย่าง (ร้อยละ 16.67) ส่วนผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ ประเภท Stool Culture โดยการเก็บจากผู้ป่วยที่สงสัยโรคมือ เท้า ปาก จำนวน 6 ตัวอย่าง พบว่า แยกเชื้อได้ผลบวกต่อไวรัส *Coxsackies* A16 จำนวน 4 ตัวอย่าง (ร้อยละ 66.67) ตัวอย่างผิดพลาด (Error) จำนวน 2 ตัวอย่าง (ร้อยละ 33.33) โดยสรุปจากตัวอย่างทั้งหมด 14 ตัวอย่าง พบเชื้อเอนเทอโรไวรัส *Coxsackies* A16 จำนวน 6 ตัวอย่าง (ร้อยละ 50) และคิดเป็น 6 ราย จากผู้ป่วยทั้งหมด 12 ราย (ตารางที่ 2)

อภิปรายผลการศึกษา (Discussions)

การระบาดครั้งนี้ เป็นการระบาดสองแบบ แหล่งโรคร่วม (Common source) ในโรงเรียน และจากคนสู่คน Propagate source ในชุมชน การระบาดในครั้งนี้สาเหตุเกิดจากเชื้อ *Coxsackies* A16 ซึ่งมักมีอาการไม่รุนแรง เด็กจะหายเป็นปกติภายใน 7-10 วัน ไม่มีอาการทางสมองร่วมด้วย สำนักโรคระบาดวิทยา เริ่มมีการเฝ้าระวังโรคมือ เท้า ปาก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 ในช่วงปี พ.ศ. 2544-2549 อัตราป่วยระหว่าง 1.23-7.47 ต่อประชากรแสนคน และมีการระบาดในหลายพื้นที่ในปี พ.ศ. 2550 อัตราป่วยสูงสุด เท่ากับ 26.77 ต่อประชากรแสนคน ในปี พ.ศ. 2552 ได้รับรายงานผู้ป่วยโรคมือ เท้า ปาก 8,806 ราย คิดเป็นอัตราป่วย 13.88 ต่อประชากรแสนคน มีรายงานผู้เสียชีวิต 2 ราย อัตราป่วยตายร้อยละ 0.02 อัตราป่วยลดลงเล็กน้อยจากปี พ.ศ. 2551 และผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ จากสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ตรวจแยกเชื้อพบให้ผลบวกต่อ Enterovirus 71 ร้อยละ 17 *Coxsackievirus* A type 16 ร้อยละ 7 การระบาดในครั้งนี้พบผู้ป่วยรายแรก (Index case) เป็นเพศชาย อายุ 2 ปี 11 เดือน มีประวัติเมื่อปีที่ผ่านมาก็เกิด คั่งน้ำบริเวณปาก และมือ แต่อาการไม่รุนแรงมากนัก เนื่องจากโรคมือ เท้า ปาก เป็นโรคที่เกิดจากเชื้อไวรัสในกลุ่ม Enteroviruses ที่พบเฉพาะในมนุษย์ ซึ่งมีหลายสายพันธุ์ ดังนั้นเด็กแต่ละคนจึงอาจป่วยได้หลายครั้ง

เมื่อผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการในครั้งแรกรายงานผลว่าไม่ได้เกิดจาก Enterovirus 71 ดังนั้นเราควรคิดถึงการระบาดของเชื้อไวรัสในกลุ่มเอนเทอโรไวรัสชนิดอื่น ๆ ด้วย เช่น *Coxsackies* virus A, *Coxsackies* virus B หรือ Echovirus เป็นต้น โดยประสานไปยังห้องปฏิบัติการเพื่อขอตรวจเพิ่มเติม โดยเฉพาะหากมีผู้ป่วยที่มีอาการรุนแรง หรือเสียชีวิต ส่วนวิธีการเก็บวัตถุตัวอย่างส่งตรวจ พบว่า ผลการตรวจแบบ Throat swab ให้ผลการตรวจที่ตรวจพบต่ำกว่า

Stool culture (ร้อยละ 16.67, 66.67) อาจเนื่องมาจากการเก็บ Throat swab ต้องเก็บตัวอย่างภายใน 3 วันแรกที่มีอาการแสดง ซึ่งเชื้อจะแบ่งตัวในบริเวณคอหอย ส่วนการเก็บ Stool culture สามารถจัดเก็บตัวอย่างได้ภายใน 14 วัน โดยมีระยะเวลาที่สามารถเก็บได้และเอื้อต่อการจัดเก็บตัวอย่าง แต่ก็ต้องได้รับช่วยเหลือที่ดีจากผู้ปกครอง ส่วนตัวอย่างที่ Error พบว่าเกิดการเขียนด้วยปากกาเมจิกในกระดาษแล้วติดไม่สนิททำให้ฉลากไม่ตรงกับตัวอย่าง

สรุปผลการสอบสวนโรค (Conclusion)

จากการศึกษาประกอบกับข้อมูลทางสภาพแวดล้อม ผลสรุปได้ว่า การสอบสวนโรคมือ เท้า ปาก พบผู้ป่วย จำนวน 12 ราย แบ่งเป็นในศูนย์ฯ 10 ราย อัตราป่วยร้อยละ 30.30 และผู้ป่วยในครอบครัวเดียวกัน 2 ราย เป็นการติดเชื้อแบบแหล่งโรคร่วมในศูนย์เด็กเล็ก (Common source) และแบบแพร่กระจาย (Propagate source) ในชุมชน อาการทางคลินิกที่พบ คือ คúmน้ำใสบริเวณ มือ เท้า ปาก การระบาดครั้งนี้ไม่ได้เกิดจากเชื้อ Enterovirus 71 แต่เป็นไวรัสเอนเทอโร ชนิด *Coxsackies A16* แหล่งโรคที่ทำให้เกิดโรคพบที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แล้วกระจายไปยังครัวเรือนผู้ป่วย 2 หลังคาเรือน พฤติกรรมการดูแลสุขภาพที่เสี่ยงการเกิดโรค คือ การล้างมือ การกลุกกลืนของนักเรียน รวมถึงสภาพแวดล้อมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่อาจส่งเสริมให้เกิดการแพร่ของโรค คือ การคัดแยกตัวผู้ป่วยเข้า และสภาพความแออัดภายในห้องเรียน แสงสว่างส่องภายในถึงบริเวณภายในห้องน้อยมาก ความชื้นสูง ทีม SRRT ตำบลลำแก่น ได้สรุปผลการสอบสวนโรคและเสนอแนวทางการควบคุมโรคมือเท้าปากให้แก่คณะครูและผู้ปกครอง ผู้ดูแลศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ฐานทัพเรือทับละมุ

มาตรการควบคุมป้องกันโรค

1. ลดการสัมผัส

- 1.1 งดนำผู้ป่วยไปในที่สาธารณะที่มีคนอยู่เป็นจำนวนมาก
- 1.2 หลีกเลี่ยงการสัมผัสใกล้ชิดผู้ป่วยและระมัดระวังการไอจามรดกัน
- 1.3 ล้างมือให้สะอาดก่อนและหลังรับประทานอาหารและภายหลังการขับถ่าย

2. พัฒนาระบบการเฝ้าระวังโรค

- 2.1 แนะนำครูให้รู้จักโรค อาการนำ เพื่อที่จะค้นหาผู้ป่วยได้เองและเร็ว
- 2.2 ประสานงานกับสถานพยาบาลในพื้นที่ที่เกิดโรคระบาด โดยแจ้งให้สถานบริการสาธารณสุขในพื้นที่ทราบ หากพบโรคที่ต้องเฝ้าระวังข้างต้น
- 2.3 หากพบผู้ป่วยที่อาการเข้าได้กับผู้ป่วยสงสัยและเข้าข่าย ให้รายงานทุกราย

3. การควบคุมผู้ป่วย ผู้สัมผัส และสิ่งแวดล้อม

การคัดแยกผู้ป่วย : สำหรับผู้ป่วยที่กำลังเรียนอยู่ในศูนย์ให้ลาหยุดเรียนนาน 3-5 วัน หรือจนกว่าหายเพื่อป้องกันการแพร่กระจายเชื้อทางระบบทางเดินหายใจ

การทำลายเชื้อ : ทำลายเชื้อในที่สัมผัสกับสิ่งขับถ่าย บริเวณลำคอและจมูก น้ำมูก น้ำลาย และสิ่งปนเปื้อน จากผู้ป่วย โดยการใช้สารเคมีน้ำยาเช็ดถูละลายน้ำ ทำความสะอาดเครื่องเล่น จาน แก้วน้ำ ช้อน ส้อม และที่นอน โดยการตากแดด โดยอาศัยใช้กำลังพลในค่ายทหาร

4. ดำเนินการควบคุมโรค

- 4.1. ให้หน่วยงานสถานบริการสาธารณสุขระดับตำบล รายงานโรคที่เกิดขึ้นผ่านเครือข่ายระบบการเฝ้าระวัง
- 4.2 ให้ความรู้แก่ครูและผู้ปกครองในด้านการควบคุมโรค การรักษาพยาบาลในช่วงติดเชื้อ ในวันที่เก็บตัวอย่างส่งตรวจ (22, 26 มกราคม 2553)
- 4.3 ให้นักเรียนที่มีอาการใกล้เคียงหยุดเรียน 3-5 วัน จนกว่าอาการหายปกติ
- 4.4 ดำเนินการทำความสะอาดอาคาร เครื่องเล่น อุปกรณ์ ภาชนะภายใน ในวันที่ 22 มกราคม 2553 และเสนอให้พิจารณาปิดศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตั้งแต่วันที่ 22-26 มกราคม 2553 เพื่อความสะดวกของการทำความสะอาดภายใน ภายนอกอาคารศูนย์เด็กเล็ก

ข้อเสนอแนะ

1. การเกิดโรคในอำเภอท้ายเหมือง การระบาดครั้งนี้เป็นช่วงปลายหน้าหนาว ควรสร้างระบบการเฝ้าระวังโรคในช่วงหน้าหนาวต่อไป
2. การตรวจหาเชื้อไวรัสทางห้องปฏิบัติการ ควรพิจารณาดูจำนวนวันที่เริ่มป่วยในการตรวจหาเชื้อ Enterovirus 71 ถ้าพบผู้ป่วยภายใน 3 วัน ให้เก็บแบบ Throat swab ถ้าพบผู้ป่วยมากกว่า 7 วัน ควรเก็บแบบ Stool culture
3. จัดเตรียมความพร้อมของบุคลากรในศูนย์เด็กเล็ก โดยเน้นอาการนำของโรคมือ เท้า ปาก
4. พฤติกรรมส่วนบุคคลในศูนย์ฯ ควรเน้นเรื่อง การล้างมือ โดยเฉพาะในช่วงก่อนและหลังรับประทานอาหาร และหลังจากการออกจากห้องน้ำ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ทีมงานครู ผู้ปกครอง นักเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทับละมุ ตำบลลำแก่น ที่ให้ความร่วมมือ กำลังพลจากฐานทัพเรือทับละมุ ที่ช่วยเหลือในการทำความสะอาดสถานที่ อาคาร อุปกรณ์ การเรียนการสอน สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 11 นครศรีธรรมราชที่อนุเคราะห์ช่วยในด้านงบประมาณในการตรวจตัวอย่าง

คุณนงนุช จตุราบัณฑิต งานควบคุมโรค สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพังงาที่ให้คำปรึกษาและแนะนำในการเขียนรายงาน คุณศิริรินทร์ ศรีสุพรรณ สาธารณสุขอำเภอท้ายเหมือง ที่อำนวยความสะดวกและให้ขวัญกำลังใจตลอดการสอบสวนโรค และนายแพทย์โรม บัวทอง กลุ่มเฝ้าระวังและสอบสวนทางระบาดวิทยา สำนักงานระบาดวิทยา ที่ให้คำแนะนำในการตรวจทางห้องปฏิบัติการและแนวทางการสอบสวนโรคมือ เท้า ปาก

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักกระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. นิยามโรคติดเชื้อประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรกฎาคม 2546, บางกอกใหญ่ กรุงเทพฯ.
2. สำนักกระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. รายงานการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา 2551; 39:ฉบับที่ 18, 9 พฤษภาคม 2551, นนทบุรี.
3. สำนักกระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. รายงานการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา 2551; 39:ฉบับที่ 1, 11 มกราคม 2551, นนทบุรี.

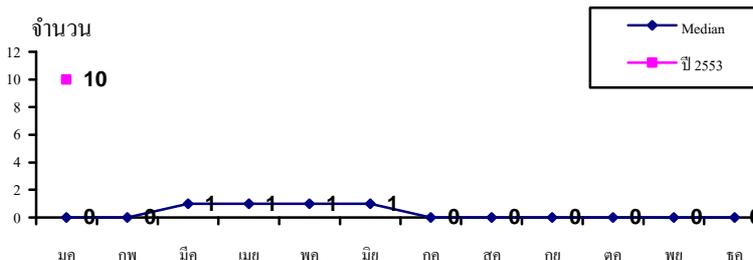
ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและอัตราป่วยผู้ป่วยโรคมือ เท้า ปาก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลลำแก่น อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา, เดือนมกราคม 2553

ชั้นเรียน	จำนวน	ป่วย	อัตราป่วย
ห้องเรียนที่ 1	16	4	25.00
ห้องเรียนที่ 2	17	6	35.29
รวม	33	10	30.30

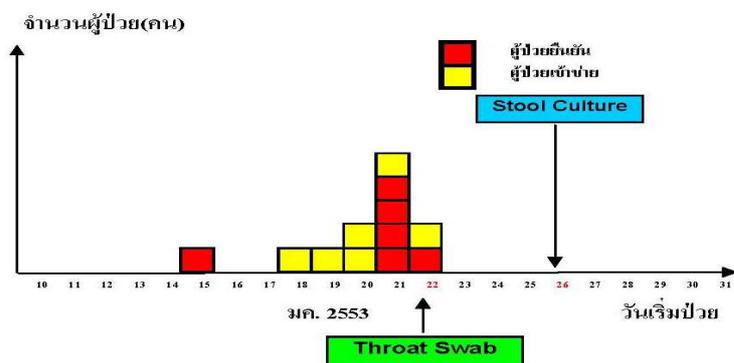
ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ ผู้ป่วยโรคมือ เท้า ปาก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลลำแก่น อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา, เดือนมกราคม 2553

ชั้นเรียน	Throat Swab		Stool Culture	
	ผลลบ	Coxsakies A 16	Error*	Coxsakies A 16
ห้องที่ 1	4	0	1	1
ห้องที่ 2	6	1	1	3
บ้าน	0	1	0	0
รวม	10	2	2	4
ร้อยละ	83.33	16.67	33.33	66.67

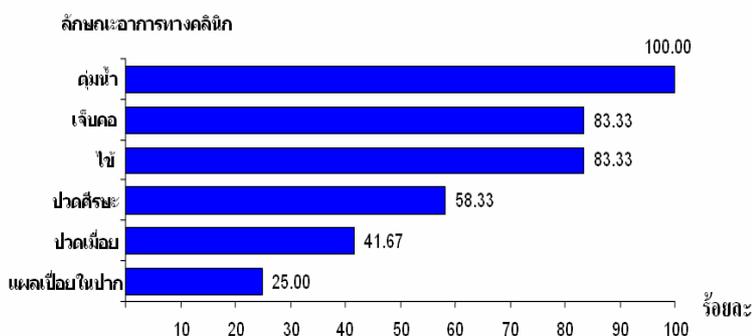
*ข้อบกพร่องอย่างเลื่อนหายไป

รูปที่ 1 รายงานผู้ป่วยโรคมือ เท้า ปาก อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา จำแนกตามรายเดือน เปรียบเทียบกับค่ามัธยฐาน Median ย้อนหลัง 3 ปี (พ.ศ. 2550-2552) (ที่มา : ศูนย์ระบาดวิทยาอำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา)

รูปที่ 2 จำนวนผู้ป่วยโรคมือ เท้า ปากในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและในชุมชน หมู่ 5 ตำบลลำแก่น อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา จำแนกตามวันเริ่มป่วย ระหว่างวันที่ 15 - 22 มกราคม 2553

รูปที่ 3 ลักษณะอาการทางคลินิกของผู้ป่วยโรคมือ เท้า ปากในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและในชุมชน ตำบลลำแก่น อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา ระหว่างวันที่ 15-22 มกราคม 2553 (n=12)